

Oprichtingsnotulen van de Societeit "de Breukelensche Bad- en Zweminrichting"

W. den Hartog
Griftenstein 22, 3621 XK Breukelen

Tweemaal schreef ik voor dit tijdschrift een artikel over de oude geschiedenis van de Breukelse Bad- en Zweminrichting (BBZI).^{1,2} Uit reacties bleek dat mensen het leuk vinden iets te lezen over een van de oudste verenigingen in ons dorp op het gebied van sport en recreatie. Het plezierigste voor mijzelf was echter dat de artikelen bepaalde lezers bovendien aanmoedigden om eens te kijken wat er nog meer over de historie van de BBZI terug te vinden is. Op de valreep kon ik in een naschrift bij mijn tweede artikel melden dat het Brievenboek 1922 - 1934 te voorschijn was gekomen. Thans kan ik mededelen dat het eerste notulenboek, over de periode 1892 - 1922, teruggevonden is.³ Beide bundels leveren veel aanvullende informatie op.

Oprichtingsvergadering

Het oudste notulenboek begint met de oprichtingsvergadering, die op maandagavond 30 mei 1892 in Het State Wapen gehouden werd. Het blijkt, dat er daarvoor al een mislukte poging was geweest om te komen tot een "formeele bad- en zweminrichting". Een commissie, waarvan de samenstelling niet genoteerd staat, had zich daarvoor ingespannen. Blijkbaar was het voorstel dat zij had uitgewerkt als te duur van de hand gewezen. De heren Dr A. Mijnlieff, arts, en H.G. de Bruijn, sigarenfabrikant, hadden daar geen vrede mee en organiseerden daarom de bijeenkomst van 30 mei 1892, "ten einde te bespreken of het mogelijk zoude zijn om op niet te kostbare wijze in den Heycop een badhuisje op te richten, waar voor geoefend zwemmers eene gelegenheid zou gevonden worden tot uitkleeden en voor niet-zwemmers tot het nemen van een binnenbad".

Volgens de kop van de notulen waren op 30 mei 1892 aanwezig (ik rangschik de namen in alfabetische volgorde en voeg tussen haakjes iets toe over hun maatschappelijke positie, voor zover mij bekend): P. Broeksmit (Rijksontvanger), H.G. de Bruijn (eigenaar van een sigarenfabriek), G. Buskens (zonder beroep), L.A. Collard (gemeentesecretaris), H. Doyer (woonde samen met Buskens in een huis aan de Dannegracht), Willem Egberts de Jong (rustend arts, woonachtig op Vreedenoord), A.M. Kasteleijn (foeragehandelaar), C. Kasteleijn AMzn, J. Kasteleijn (foeragehandelaar), J.F. Kasteleijn, B.D. Krusemann (woonde aan de Poeldijk, bevolkingsregister vermeldt geen beroep), Joan Adam Matthes (handelsman en eigenaar van Queekhoven), Hans Matthes (bijenhouder), Dr. Arie Mijnlieff (gemeentegeneesheer), Jacob Schippers Jr (kaashandelaar, die op die dag zijn 21ste verjaardag beleefde) en Philippus Johannes Schippers (koopman, bijna twee jaar oudere broer van de hiervoor genoemde). Uit de verdere inhoud van het verslag blijkt dat ook de heer J.H.M. Terwindt (op het gemeentehuis stond als zijn beroep zaakwaarnemer genoteerd) de vergadering bijwoonde; in tegenstelling tot de zestien anderen trad hij niet toe tot de die avond officieel gestichte BBZI, omdat hij kort daarna Breukelen zou gaan verlaten.

Een hoofdpunt van bespreking was, of het verantwoord was een bad- en zweminrichting te laten functioneren zonder permanent toezicht tijdens de openingsuren. Elf van de veertien aanwezigen vonden dat het moest kunnen (de twee initiatiefnemers hielden zich blijkbaar wat afzijdig in de besluitvorming). Besloten werd verder om oprichtingsaandelen ter waarde van f 5,- te laten maken, en voor elk lid het kopen van minstens één aandeel verplicht te stellen. Ook was er een eerste bestuursverkiezing; Mijnlieff werd tot voorzitter gekozen, De Bruijn tot secretaris en Collard tot penningmeester.

Verzameling op Maandag 30 Mei
1892 in het hotel. Het stelsel
Aanw. van de heer: W. A. Myrdal,
A. M. Karlsen, K. Karlsen, B. W. Karsim
H. C. de Ruijs, A. Moller, C. A. Mitchell,
C. Karsten, J. van, P. Prockmit, H. L. de
Tong, A. Mores, J. J. Karstels, J. J. Schy
pers, J. Schuypers, J. G. Breders en
L. A. Collant.

De schep van ons geschiedt gelykent tot
4 venner, alsood het mislukken anpo-
grinje dan een Communijs anjement
tot het verkyng een fameli tot en twen.
inrichting. Het den heer W. A. Myrdal
an H. C. de Ruijs anleiding gegeven.
Bougenen de heer vanen te ruyen, by
end te bespreken of het anjement te de tij
en op niet te korten wijje in den Heer
een beschnijng opt rechter, van een geve.
fend Anjement een oelverheid ten ge.
vonden worden tot uitkleiden by een niet
4 venner tot het nemen van een brenner.
Inkel. anoverijer vanden een inrichting.

Tools huering bedoel, niet voldoende,
several omvot en te meening gelykent
1892 brenner, te hueren, anderdeels
omvot en volshelt geen toerich tel ja.
De meerderheid dell totvome die meening
niet, dan by a stemmng bygt det 11
des 14 anwings van a opreking en
het hueren tenen hueren ja; tenent
omvot kaliter 2 brenner, van te hueren.
Op vordt en den Heer Myrdal treden alle
anwings, beheld a Heer J. van, die
brenner, de gement's gant verlety, tot
a op te rechter anwings ten en kerk de
vergadering het gant, det by den meent
en. Verleiden a Breders's Radely
4 venner. Het anjement.
Heer volgeend brenner, and
tot resultaat heeft, det en de 14 uylchreeds
4 venner a Heer Myrdal's H. C. de Ruijs
voter 12 op 4 en vering corp. als president
by Moller's a a Heer Collant en Breders.
Dont vder 5 als penningmenty. By de
brenner, in luyty te de brenner.

worden op den 11en Collent 11 stemmen
 uitgekeerd. De drie vertoers bestemdde,
 allen tegenwoordig, verklaren te eyn beest
 hunne functien te aanvaarden.
 Nu moet beleten spreken van anderen, ider
 groot (5). - knuden te een eld te het van
 van minnen en aendel verplecken te
 vullen, hetgeen od geldt een lito te te
 teken teer; het beeng der Constatie moet
 ay niet ongetost anjener a fantasia
 schijft ay niet voldand is een te gear;
 2 ay evenwel dat jaar het beeng van flos
 niet te bouen gear.
 Verder wordt beleten, dat alle knunen ten
 der beuden 10/1 en 2/1 der vergadering van de
 tusschling knunen, der geband anderen,
 beend niet anders dan onderken teig-
 fassieent te, dat a knunen teer van der
 die moet, der een eendel litten gemeng
 van eengelyk andel al die ayendard van.
 Alder beengte oot van de tusschling kn
 ten schied maken; en dit geend moet
 beend alder het lito van eld der op die ayge

gebruikte anderen de, enlypooker Constatie
 hi beleten.
 Anjener te geest van a knunen
 beopedinge der vergadering niet knun
 ten geestt worden, moet beleten in
 een volgend vergadering het reglement
 moet te stellen te, het beken gemengte
 tot het daerstaende van a inrichting
 over te gear.
 Naast ay beleten is, dat menne leden
 onder beleting knun, onder anjener
 vleit a overste, de vergadering
 bebeten. De president
 H. J. B. C. A. J.

Afb. 1. Notulen van de oprichtingsvergadering op maandag 30 mei 1892 van
 de "Societeit de Breukelensche Bad- en Zweminrichting". Op het punt van de
 eigen naam was de jonge organisatie niet erg consequent. In het reglement,
 opgesteld in de daaropvolgende vergadering, noemde ze zich de Societeit "de
 Breukelensche Zwem- en Badinrichting" (zie Afb. 2). Op hun voorgedrukte
 briefpapier stond: Societeit "De Breukelensche Bad- en Zweminrichting".

Reglement

Artikel 1. Doel

De Societeit "de Breukelensche Zwemen Badinrichting" stelt zich ten doel het stichten en in stand houden van een gebouwtje met de noodige kleed- en badkamers en de gelegenheid aan de leden of ook aan anderen zoo daartoe door de leden mocht besloten worden te verschaffen rustig te kunnen zwemmen en baden.

Artikel 2. Toezicht bij het zwemmen

Zoolang de kas geene nadere regeling toelaat, zal geen toezicht of hulp bij het zwemmen of baden van leden aanwezig zijn, behoudens het bepaalde bij Art. 9 en ieder zij er dus op bedacht, dat het zwemmen en baden op eigen verantwoording dus geheel en al buiten die van het bestuur geschiedt.

Kinderen beneden 12 jaar worden niet toegelaten dan onder geleide en verantwoordelijkheid van den vader of iemand van Zijnentwege.

Artikel 3. Samenstelling bestuur. Benoeming en werking van Commissarissen

De Societeit wordt beheerd door een bestuur, bestaand uit een voorzitter, een secretaris, een penningmeester of een secretaris-penningmeester. Alle bestuursleden treden om de twee jaren af, doch zijn dadelijk herkiesbaar.

Voor de controle van het gebouwtje, den zorg voor den goeden gang van zaken en de naleving van dit reglement worden telken jare vóór het seizoen door de algemeene vergadering minstens vijf commissarissen gekozen, die onderling hun dienst regelen. Hunne namen worden door aanplakking aan het gebouwtje bekend gemaakt.

Artikel 4. Stemgerechtigheid der leden. Vrouwen en kinderen van leden

Om stemgerechtigd lid der Societeit te kunnen zijn, moet men den leeftijd van 18 jaren bereikt, eene entrée in eens van f 5,- en de contributie over het loopende jaar betaald hebben.

Damesleden zijn niet stemgerechtigd.

Het lidmaatschap van het hoofd van het gezin omvat tevens dat van zijne kinderen beneden 12 jaren.

Vrouwen van leden betalen geen entr ee, maar jaarlijks een bedrag gelijkstaande aan twee derde gedeelten der vast te stellen contributie.

Geleidsters van kinderen zijn vrij op vertoon van het lidmaatschap van den vader of van de moeder.

Artikel 5. Personen tusschen 12 en 18 jaren

Personen tusschen 12 en 18 jaren kunnen van de inrichting gebruik maken, indien zij dezelfde contributie betalen als de leden.

Artikel 6. Orde in het badhuis

Ieder, die van de inrichting gebruik maakt, is verplicht zich te gedragen naar de aanwijzingen van een aanwezigen commissaris of lid des bestuurs. Elke baldadigheid of handeling, die naar het oordeel van het bestuur in strijd is met de belangen van de Societeit kan ontslag of schorsing van het lidmaatschap of de deelname van den bedrijver ten gevolge hebben. Alle degradatie wordt door den bedrijver betaald.

Artikel 7. Uitreiking sleutels

Aan elk lid of deelhebber volgens artikel 5 wordt een sleutel voor de eerste maal gratis ter hand gesteld. Indien tot een huisgezin meerdere leden of deelhebbers behooren, behoeft niet elk lid een sleutel te bezitten. De sleutel wordt bij het einde van het seizoen teruggehaald en bij het begin van het volgend weder uitgereikt.

Artikel 8. Introductie

Personen buiten de beide Breukelen en aanliggende gemeenten wonende, kunnen, mits zij geïntroduceerd worden, kosteloos van de inrichting gebruik maken.

Artikel 9. Tijd voor damesbaden

De inrichting zal uitsluitend voor baden voor dames geopend zijn minstens twee

maal 's weeks gedurende minstens 2 uur achter elkander. Geringe deelname geeft het bestuur het recht den tijd te verkorten tot nadere aankondiging.

Artikel 10. Vaststelling en betaling der contributie

Behoudens het bepaalde bij Art. 4 wordt jaarlijks eene contributie door het bestuur vastgesteld en door den penningmeester geïnd. Die contributie mag niet hooger zijn dan f 5,- en moet op straffe van vervallen verklaring voor den aanvang van het vereenigingsjaar betaald zijn.

Artikel 11. Vergaderingen, besluiten, stemmingen

De voorzitter roept, zoo noodig, de leden ter vergadering op, minstens 2 dagen van te voren. Vijf stemgerechtigde leden kunnen eene vergadering eischen. In de

maand April wordt in eene vergadering verslag uitgebracht, de rekening en verantwoording gedaan en hebben de periodieke verkiezingen van het bestuur plaats.

Alle besluiten worden genomen en alle benoemingen gedaan bij meerderheid van stemmen.

Artikel 12.

Opening en sluiting van de inrichting worden tijdig bekend gemaakt.

Artikel 13.

Huishoudelijke bepalingen worden door het bestuur vastgesteld.

Artikel 14. Opzegging lidmaatschap

Het vereenigingsjaar loopt van 1 Mei tot 30 April. Opzegging van het lidmaatschap moet vóór 1 April plaats hebben.

Afb. 2 (op de bladzijde hiernaast en hierboven). Reglement voor de BBZI, vastgesteld in de vergadering van 8 juli 1892, gehouden in Het State Wapen (overgenomen uit de handgeschreven notulen van die bijeenkomst).

Over vergunningen die nodig zouden zijn om een bad- en zweminrichting te mogen stichten, werd met geen woord gesproken.

Vanwege hun historische waarde neem ik de oprichtingsnotulen in hun geheel in dit artikel op (zie Afbeelding 1).

Eerste reglement

Wegens tijdgebrek kwamen de heren tijdens die oprichtingsavond niet toe aan het vaststellen van een reglement voor de BBZI; daartoe werd op vrijdag 8 juli 1892 een nieuwe vergadering belegd, ook ditmaal in Het State Wapen. Daaraan namen slechts zeven mannen deel (P. Broeksmit, H.G. de Bruijn, L.A. Collard, H. Doyer, J.F. Kasteleijn, B.D. Krusemann en J.Pelser; omdat voorzitter Mijnlief had gemeld verhinderd te zijn, zat Collard die vergadering voor). Een door het bestuur opgesteld ontwerp werd uitvoerig doorgepraat en bijgesteld. Het resultaat dat zij bereikten ziet u in Afbeelding 2.

De heren maakten van de Societeit nadrukkelijk een mannenzaak. Zo werd in artikel 4 onder meer de bepaling opgenomen "damesleden zijn niet stemgerechtigd". Zonder dat dit nadrukkelijk werd gezegd, valt hieruit af te leiden dat vrouwen dus wel lid konden worden; vermoedelijk besepte men dat er ook vaderloze gezinnen en alleenstaande vrouwen bestonden. Het lidmaatschap van getrouwde vrouwen werd aan dat van hun mannen gekoppeld: deze vrouwen van leden hoefden geen entreegeld te laten betalen, maar "jaarlijks een bedrag gelijkstaande aan twee derde gedeelten der vast te stellen contributie". Artikel 9 bepaalde dat gedurende de tijden waarop de inrichting uitsluitend toegankelijk was voor vrouwen alleen gebaad mocht worden, dus niet gezwommen.

Deze vrouwonvriendelijke passages zouden in het reglement stand houden tot in 1906.

Tabel 1

Exploitatieresultaten (in guldens) van de "Societeit de Breukelensche Bad- en Zwem-inrichting", 1892 - 1900

| Verenigingsjaar | Inkomsten | Uitgaven | Saldo |
|-----------------|-----------------------|----------------------|--------------------------|
| 1892 - 1893 | 395,- | 394,49 | + 0,51 |
| 1893 - 1894 | 133,21 | 70,80 | + 62,41 |
| 1894 - 1895 | 177,91 | 42,62 ^{1/2} | +135,28 ^{1/2} |
| 1895 - 1896 | 227,94 ^{1/2} | 213,28 | + 14,66 ^{1/2} |
| 1896 - 1897 | 101,32 ^{1/2} | 80,- | + 31,32 ^{1/2} |
| 1897 - 1898 | 130,82 ^{1/2} | 81,15 | + 49,67 ^{1/2} |
| 1898 - 1899 | 124,23 | 105,30 | + 19,03 ^{1/2} * |
| 1899 - 1900 | 103,69 ^{1/2} | 53,92 ^{1/2} | + 49,77 |

* Zo staat het in de, door de kascommissie ondersteunde, goedgekeurde jaarstukken; volgens mij was het saldo echter +f 18,93.

In de ruim vijf weken tussen 30 mei en 8 juli 1892 was inmiddels de gewenste, op een drijvend vlot gebouwde zwem- en badinrichting al gebouwd en in werking gesteld. Deze was zelfs iets beter en groter "dan oorspronkelijk het plan was". De penningmeester rapporteerde dat hij er goed was uitgekomen; hij had tot op dat moment f 394,- aan inkomsten ontvangen en f 374,02 besteed. De heer Broeksmit sprak namens de leden een woord van dank aan het bestuur "voor de wijze waarop het de inrichting heeft tot stand gebracht".

Het punt commissarissen uit het op 8 juli opgestelde reglement werd meteen in werking gesteld. Als eerste commissarissen werden benoemd de heren J.F. Kasteleijn, B.D. Krusemann, H. Doyer, P. Broeksmit en Ph.J. Schippers.

Op 25 april 1893 werden de vertrokken commissarissen Krusemann en J.F. Kasteleijn opgevolgd door J.W. Niemeyer en C. Kasteleijn AMzn. Op 17 april 1894 werden H.A. van der Veen, J.A. Matthes Jr en Jac. Schippers Jr in plaats van Niemeyer, Doyer en Broeksmit tot commissaris benoemd.

Het toen gevormde vijftal (C. Kasteleijn AMzn, J.A. Matthes Jr, Jac. Schippers Jr, Ph.J. Schippers en H.A. van der Veen) bleef een aantal jaren bijeen, totdat op 3 juni 1898 C. Kasteleijn AMzn en Ph.J. Schippers intussen opgevolgd bleken te zijn door G.A. Schmedes en M.E. Guldenmond. Op 24 mei 1899 trad C.A. Schalij in de plaats van Van der Veen. Omdat Schmedes op 19 juni 1900 het voorzitterschap van de BBZI aanvaardde, werd zijn plaats als commissaris toen overgenomen door Dr N. Mijnlief (een jongere neef van de in 1900 naar Tiel vertrokken oud-voorzitter A. Mijnlief).

Beginjaren

Uit de jaren die daarna volgden zijn gewoonlijk alleen de notulen van de meestal in de maand april gehouden jaarvergadering in het notulenboek opgenomen. Deze werden gehouden ten huize van H.A. van der Veen. Alle jaarrekeningen vóór 1900 werden afgesloten met een voordelig saldo (zie Tabel 1). In de vergadering van 25 april 1893 gingen stemmen op dat "naast de binnenbaden voor kinderen en niet-zwemmers" behoefte is aan "eene gelegenheid" waarin "zonder levensgevaar een bad in de open lucht kan genomen worden en welke tevens gelegenheid biedt om kinderen in staat te stellen zich in het zwemmen te oefenen". Vanwege de risico's welke dat zonder voortdurend toezicht met zich zou brengen, werd er evenwel van afgezien. In 1894 werden maandkaarten ingevoerd voor tijdelijk in Breukelen verblijvend houdende personen (f 1,50 voor de eerste maand, f 1,- voor elke verdere aansluitende maand).

Op 16 juni 1899 vergaderde men voor één keer weer in Het State Wapen. Toen werd gesproken over een initiatief, waarbij burgemeester Braams was betrokken, om een volksbadinrichting te stichten, met een eigen bestuursvorm en exploitatierekening. Aan het tot stand komen van deze openbare voorziening, waarmee volksgezondheidsbelangen waren gediend, wilde de BBZI wel meewerken.

Bij deze ontwikkeling aangekomen, ging het oude notulenboek van de BBZI³ vervolgens een hoeveelheid gegevens opleveren, die een flink deel van de inhoud van mijn eerste artikel¹ fors op hun kop zetten. Daarover hoop ik meer te schrijven in een volgende bijdrage aan dit tijdschrift.

Noten

- 1 W. den Hartog, 1992. Breukelse Bad- en Zweminrichting een eeuw geleden opgericht. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 7, nr. 4, blz. 201 - 206.
- 2 W. den Hartog, 1993. Breukelse Bad- en Zweminrichting verplaatst van het Merwedekanaal naar de Meent. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 8, nr. 3, blz. 143 - 146.
- 3 Archief Historische Kring Breukelen, Collectie BBZI. Notulen en Besluiten van de Vergaderingen der Sociëteit de Breukelensche Zwem- en Badinrichting.

Uit oude raadsnotulen

11. Raadsleden wilden geen typhus, maar wel koffie

"De Voorzitter opent de Vergadering en zegt dat de vergadering door hem in het Polderhuis te Breukeleveen is belegd, waarvoor sedert jaren geregeld eene jaarlijksche huur van f 12,- wordt betaald, omdat er aan het Kraayenest typhus heerscht." (Uit: Verslag Openbare Raadsvergadering gehouden te Breukelen-St. Pieters den 26sten Maart 1901.)

In de hofstede "Het Kraayenest", op de hoek van Zandpad en Nieuweweg, was het gemeentehuis van Breukelen-St. Pieters ondergebracht. Het polderhuis in Breukeleveen maakte deel uit van het pand Herenweg 20, waar eerder - toen Breukeleveen nog een afzonderlijke gerechtsheerlijkheid was - het Rechthuis van Breukeleveen stond.

"Vervolgens wordt, naar aanleiding van een ontvangen schrijven van H.H. Ged. Staten i.d. 22 Juli 1901 N^o 23, van de in de vorige vergadering vastgestelde voordracht op het fonds van onvoorzienbare uitgaven geschrapd de post van f 3,20 voor verteringen aan koffie bij gelegenheid van gehouden raadsvergaderingen welk verlangen van Gedeputeerde Staten intusschen wel eenigszins bevreemdend is, wijl op een dergelijke uitgaaf in de gemeente rekening van 1899 geene aanmerking is gemaakt, en dan ook goedgekeurd is geworden." (Uit: Verslag Openbare Vergadering van den Raad der gemeente Breukelen-St. Pieters gehouden den 30sten Juli 1901.)

Bron: Archief Gemeente Breukelen-St. Pieters (Gemeentehuis te Breukelen), inv. nr 16. Notulenboek Gemeenteraadsvergaderingen van 2 Maart 1900 tot 17 September 1914.

A.A.M.